

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9:327

DOI: 10.37332/2309-1533.2023.3.1

JEL Classification: F51, F53, F590, F68, P50

Кравчук Н.Я.,
 д-р екон. наук, доцент, професор кафедри
 міжнародних відносин та дипломатії,
 Николайчук М.Г.*,
 здобувач освітнього ступеня доктор філософії
 за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»,
 Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНОЇ ФРАГМЕНТАЦІЇ СВІТУ

Kravchuk N.Ya.,
 dr.sc.(econ.), assoc. prof., professor of the
 international relations and diplomacy department,
 Nykolaichuk M.H.,
 applicant of educational degree of PhD
 in specialty 292 "International economic relations",
 West Ukrainian National University, Ternopil

THE ROLE OF PUBLIC DIPLOMACY IN THE CONDITIONS OF MODERN GEOPOLITICAL AND GEOECONOMIC FRAGMENTATION OF THE WORLD

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає складну епоху геополітичної та гео економічної фрагментації, що супроводжується зростаючими міжнародними конфліктами, конкуренцією між так званими «великими державами», а також значними трансформаціями у сфері міжнародних відносин та дипломатії. За таких умов публічна дипломатія набуває особливого значення, оскільки вона є «м'яким» інструментом взаємодії держав, міжнародних організацій, неурядових акторів та громадян у пошуку порозуміння та співпраці. Водночас, публічна дипломатія стає важливим інструментом формування міжнародного іміджу держави, активізації міжнародної співпраці та врегулювання конфліктів.

Зважаючи на зростаючі тенденції геополітичної фрагментації світу, що посилюється внаслідок виникнення міждержавних військових конфліктів та загострення боротьби за ресурси, роль публічної дипломатії збільшується з огляду на необхідність впливу урядів геополітичних гравців на населення країн, що перебувають у військовому та економічному протистоянні з метою досягнення цілей врегулювання конфліктів та досягнення економічної вигоди.

Враховуючи факт затягування російсько-української війни, розвиток публічної дипломатії України може бути одним із інструментів впливу як на населення країн-союзників – з метою залучення урядової і неурядової допомоги для збільшення можливостей щодо захисту суверенітету; так і на населення країни-агресора – з метою стимулювання внутрішніх політичних процесів, спрямованих на припинення війни і виведення окупаційних військ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем і перспектив розвитку публічної дипломатії присвятили свої праці як українські, так і іноземні вчені, серед яких варто відмітити таких як: Волощук С. [1], Волф Ч. [2], Звездова О., Мокряк А. [3], Сивак Т. [4], Туч Г. [5] та ін.

* Науковий керівник: Кравчук Н.Я. – д-р екон. наук, доцент, професор кафедри

Окремо слід виділити напрацювання колективу авторів навчального посібника «Публічна дипломатія» [6], що вийшов у світ у 2021 році за загальною редакцією Матяш І., де розкрито основні теоретичні та практичні аспекти публічної дипломатії, історичні витоки публічної дипломатії в Україні та інституції, що її реалізують у сьогоденні.

Загалом, визнаючи вагомий внесок науковців у розвиток досліджень з окресленої проблематики, доводиться констатувати, що недостатньо розкритими залишаються питання щодо ролі публічної дипломатії у сфері вирішення геополітичних та геоекономічних проблем і конфліктів, що зумовлює актуальність зазначеної проблематики і необхідність подальших наукових досліджень у цій сфері.

Постановка завдання. Метою даної статті є наукове обґрунтування сутності поняття «публічна дипломатія» та її ролі в умовах геополітичної та геоекономічної фрагментації світу, у тому числі з урахуванням сучасних реальних та потенційних глобальних викликів і загроз; окреслення векторів та інструментів публічної дипломатії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження ролі публічної дипломатії в умовах сучасної геополітичної та геоекономічної фрагментації світу вимагає, передусім, конкретизації сутності поняття «публічна дипломатія», адже в науковій літературі досі не сформовано єдиного визначення, яке б дозволило охарактеризувати досліджуване поняття в контексті геополітичних та геоекономічних аспектів.

Так, на думку американського дипломата Г. Туча, «публічна дипломатія є процесом спілкування уряду із зовнішньою громадськістю з метою досягнення взаємопорозуміння відносно ідей та ідеалів, а також національних цілей державного розвитку. Публічна дипломатія передбачає встановлення взаємовідносин між державами у контексті використання всіх доступних стейкхолдерам каналів комунікації. Цим вона відрізняється від традиційної дипломатії, якій притаманні конфіденційність та ексклюзивність» [5, с. 3]. Запропоноване визначення відображає основну мету публічної дипломатії, що виражається у досягненні взаємопорозуміння відносно ідей та ідеалів, а також національних цілей державного розвитку шляхом впливу на громадськість іноземних країн. Схожої позиції дотримується аналітик Ч. Волф, який вважає, що вектор «публічної дипломатії спрямовується від уряду до широких верств населення, тоді як офіційної – від уряду до уряду; теми і проблеми офіційної дипломатії охоплюють поведінку і політику держави, а публічної дипломатії – відносини і поведінку населення» [2]. Разом з тим, варто зауважити, що автори акцентують увагу лише на комунікації уряду із громадськістю зарубіжних країн, що нівелює роль недержавних та неурядових організацій у міжнародних відносинах, які дедалі активніше стають провідниками позиції держав щодо тих чи інших аспектів зовнішньої політики.

Акцент на ролі неурядових комунікацій в публічній дипломатії робить міністр закордонних справ України Д. Кулеба. На його думку, «там, де офіційна дипломатія вимушена говорити за зачиненими дверима, публічна дипломатія говорить відкрито – у конференц-залах, галереях, концерт-холах, на площах та вулицях. Там, де офіційній дипломатії не відкриють двері, публічну дипломатію гостинно запросять пройти всередину» [7]. У цьому контексті міжнародні конференції та форуми є тими інструментами публічної дипломатії, що дозволяють залучити до обговорення широке коло осіб, які можуть вносити важливий внесок у розв'язання проблем та сприятимуть кращому розумінню громадськістю складних міжнародних питань. Публічні виступи можуть формулювати і розширювати порядок денний щодо вирішення геополітичних проблем, однак не можуть бути гарантією їх вирішення через відсутність чіткого дипломатичного протоколу. Акцентування уваги на виразі «там, де офіційній дипломатії не відкриють двері, публічну дипломатію гостинно запросять пройти всередину» дозволяє наголосити на значному потенціалі публічної дипломатії, яка може сприяти вирішенню проблемних ситуацій та встановленню діалогу між конфронтуючими сторонами навіть у випадках, коли традиційна дипломатія не працює.

Окрім цього, варто звернути увагу на доволі широке і комплексне визначення публічної дипломатії, запропоноване українською дослідницею Т. Сивак. На її думку, «публічна дипломатія/«м'яка сила» є інтеграційним компонентом стратегічних комунікацій, спрямованим на встановлення довготривалих зв'язків з іноземними громадянами, і визначається як: здійснення впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної країни, формування громадської думки в іноземних державах; процес комунікації з іноземною публікою з метою її ознайомлення з національними ідеями, ідеалами, політикою і цінностями та, як наслідок, усунення непорозуміння у відносинах з цією країною» [4, с. 103]. Аналізуючи наведене визначення, варто зауважити, що авторка наділяє публічну дипломатію функціями пропаганди, адже вона не пояснює механізм формування громадської думки та механізм впливу на сприйняття суспільством інших держав політики власної держави, також не визначає межі впливу на громадську думку. Відтак, під час визначення сутності публічної дипломатії дуже важливо відрізнити її від пропаганди, як методу емоційного впливу на громадську думку (досить часто через перекручування фактів) та поширення однобічної інформації для досягнення певних політичних або соціальних цілей. Тому вплив на громадську думку в рамках публічної дипломатії повинен реалізуватися шляхом поширення множинності поглядів (а не єдино правильного), що й можна досягти шляхом організації міжнародних конференцій, форумів,

симпозіумів, зустрічей та завдяки забезпеченню плюралізму засобів масової інформації, в тому числі й соціальних медіа.

З огляду на вищезазначене, публічна дипломатія – це складне і багатоаспектне поняття, що базується на ідеї «м'якої сили» як інтегрованої компоненти стратегічної комунікаційної політики держави у системі міжнародних відносин, сутність та роль якого розкривається через важливі характеристики, систематизовані на рис. 1. Публічна дипломатія передбачає активну комунікацію та взаємодію з громадськістю, неурядовими організаціями, медіа та іншими суб'єктами суспільства. Вона є засобом для просування і представництва національних інтересів держави, її цінностей та поглядів на міжнародній арені через комунікаційні канали. Публічна дипломатія може включати як двосторонні відносини між країнами, так і співпрацю в межах міжнародних організацій, а її важливими векторами є взаєморозуміння між культурами, сприяння гуманітарному розвитку, врегулювання міжнародних конфліктів і запобігання кризам. Публічна дипломатія також спрямована на підвищення репутації та міжнародного іміджу держави; налагодження стратегічної комунікації та довіри між країнами. Вона сприяє більшій відкритості та прозорості у відносинах між країнами і, водночас, є інструментом контрпропаганди в умовах сучасних інформаційних війн.

Рис. 1. Сутнісні характеристики та роль публічної дипломатії у системі міжнародних відносин

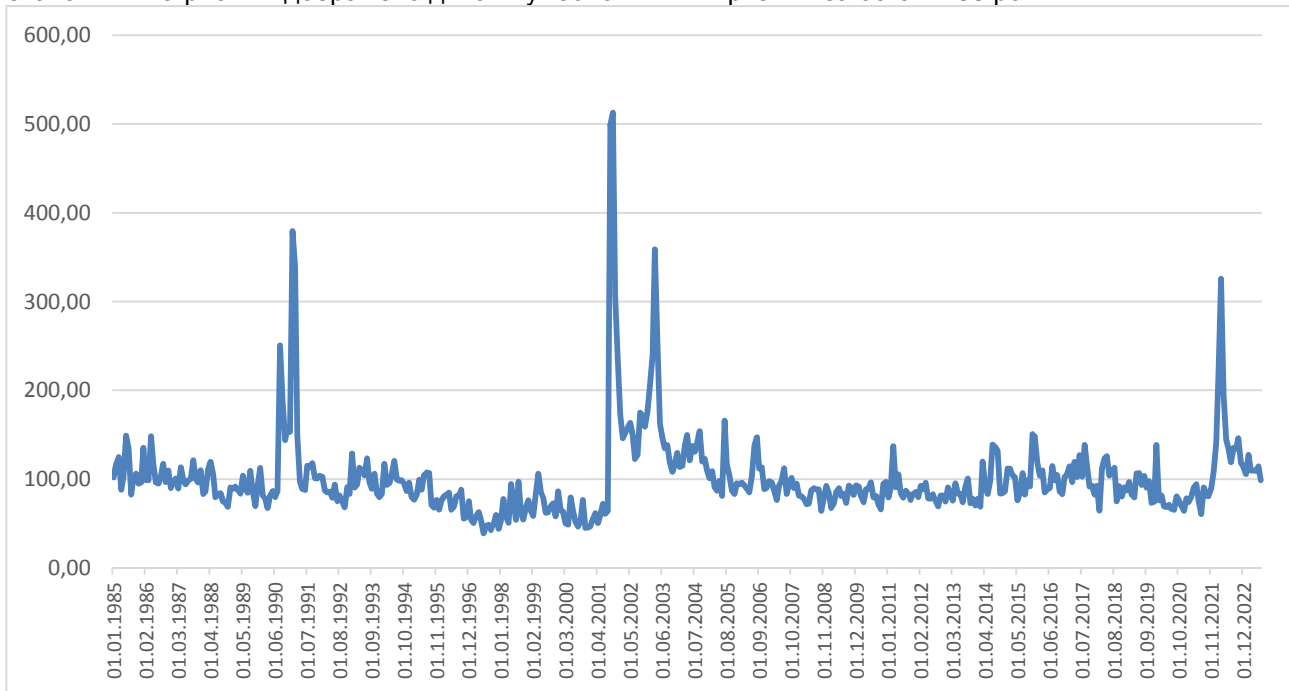
Джерело: систематизовано і побудовано авторами

Окреслені на рис. 1 характеристики визначають роль та цілі публічної дипломатії як інструмента зовнішньої політики і важливого компонента міжнародних відносин. Вони також акцентують увагу й на ширшому переліку каналів впливу публічної дипломатії на суспільну думку порівняно з пропагандою, а саме: уряд (однієї держави) – суспільство (іншої країни); суспільство (однієї країни) – суспільство (іншої країни); суспільство (однієї країни) – уряд (іншої держави) [4, с. 100], тоді як пропаганда має, здебільшого, один канал поширення інформації – уряд та урядові організації.

Виходячи з проведеного аналізу сутності поняття «публічна дипломатія», зауважимо, що роль публічної дипломатії є значно ширшою, ніж вплив на суспільну думку для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньополітичних цілей [8, с. 2], оскільки міжнародні конференції, форуми, саміти та виступи на них, здебільшого, використовуються як інструмент управління очікуваннями суспільства і політичного істеблішменту. Своєю чергою, стратегія публічної дипломатії в контексті управління очікуваннями ґрунтується на чітких комунікаційних сигналах, постійній взаємодії з цільовими групами суспільства та на реалістичності поданої інформації, що в кінцевому підсумку призводить до досягнення позитивних взаємин та довготривалого успіху.

Посилення геополітичної та гео економічної фрагментації світу в останні роки актуалізує роль публічної дипломатії в контексті вирішення проблем міждержавних конфліктів мілітарного, економічного та гібридного типів.

Рівень геополітичної та гео економічної фрагментації на практиці, в основному, визначається шляхом аналізу експертних думок з використанням методу Дельфі. Зарубіжна аналітична література з питань геополітики дає змогу отримати деякі емпіричні дані про зростання геополітичних ризиків, що є однією із основних причин геополітичної фрагментації світу. Так, одним із наборів формалізованих даних про геополітичні ризики є індекс геополітичних ризиків, який розраховують Даріо Калдара та Маттео Яков'єлло на основі оцінки несприятливих геополітичних подій та пов'язаних з ними ризиків шляхом підрахунку газетних статей, що висвітлюють геополітичну напруженість, і досліджують її еволюцію та економічні наслідки в ретроспективі з 1900 року [9]. Автори доводять, що високий геополітичний ризик призводить до зниження рівня інвестицій, курсів акцій і зайнятості, а також він пов'язаний з більшою ймовірністю економічних катастроф і з більшими ризиками падіння світової економіки. На рис. 2 відображено динаміку геополітичних ризиків за останні 35 років.

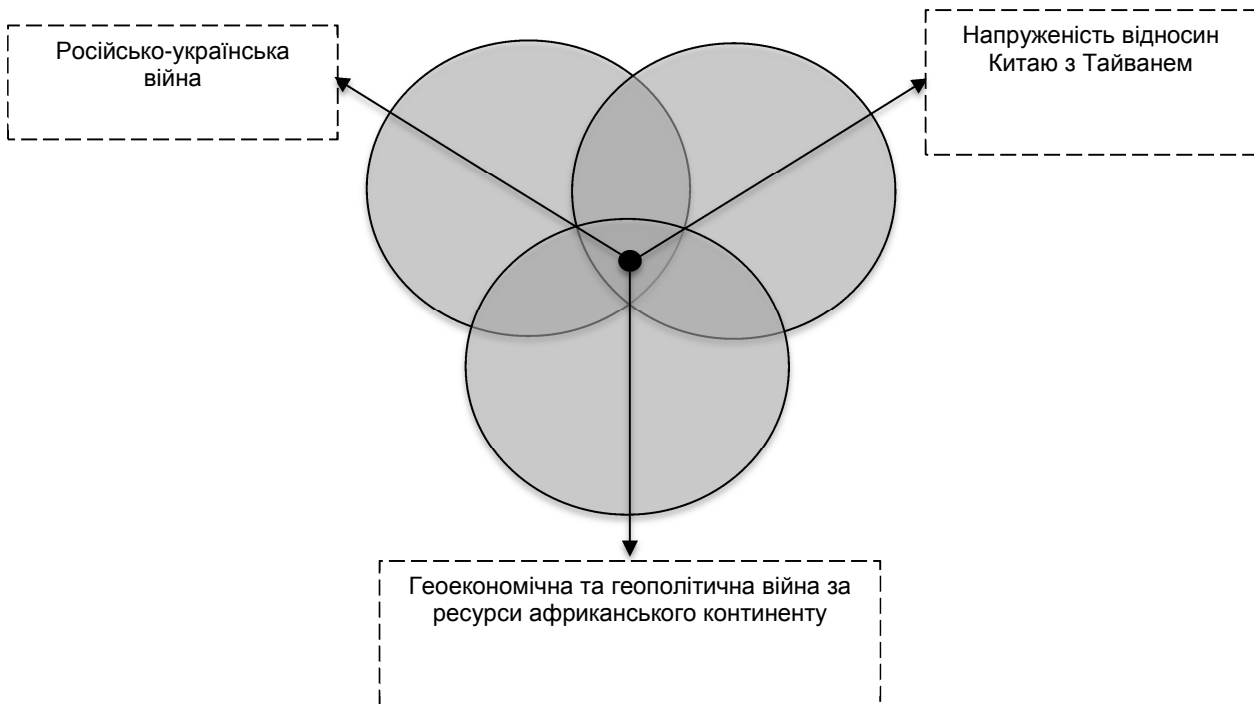

Рис. 2. Динаміка геополітичних ризиків в світі у 1985–2022 роках

Джерело: побудовано за даними [9]

Дані рис. 2 свідчать про те, що найвищий рівень зростання геополітичних ризиків впродовж останніх 35 років припадає на три події, які докорінно змінили роль публічної дипломатії у глобальному контексті і, зокрема: 1) розпад СРСР; 2) терористична атака на США 11 вересня 2001; 3) повномасштабна війна Російської Федерації проти України.

Так, розпад СРСР призвів до суттєвої зміни публічної дипломатії країн НАТО, яка до 1991 року відбувалася в парадигмі холодної війни [3]. Після 1991 року вона перейшла в парадигму трансляції ідей Вашингтонського консенсусу та ідеалів неолібералізму, спрямованих на зміну, а згодом і укорінення у громадську думку наративів всезагального впровадження елементів вільного ринку у розвиток держав, що утворилися після розпаду СРСР. В результаті, відмова від ядерної зброї (до цього сформувалася громадська думка про неможливість і економічну неспроможність утримання ядерної зброї в Україні) призвела, спочатку, до російсько-грузинської, а згодом – російсько-української війни. Оскільки внаслідок зовнішнього впливу як Грузія (Сакартвело – офіційна назва з січня 2021 року), так і Україна розтратили практично весь військовий та економічний потенціал, який залишався в цих країнах після розвалу СРСР, що завадило в момент агресії Росії чинити адекватний спротив. Більше того, в період війни в Грузії (2008 р.) та анексії Криму і окупації Донбасу (2014 р.) публічна дипломатія Заходу несла меседж умиротворення [1], «глибокого занепокоєння та стурбованості» станом справ в Грузії і Україні. В результаті, публічна дипломатія країн-членів НАТО та ЄС не запобігла найбільшій (після Другої Світової війни) війні в Європі, яку можна вважати головним «маяком» і вектором геополітичної та гео економічної фрагментації світу у XXI столітті (рис. 3).

Рис. 3. Вектори геополітичної та геоелектронної фрагментації світу

Джерело: побудовано авторами

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України 24 лютого 2024 року змінило порядок денний світової публічної дипломатії, адже велика кількість урядових і неурядових організацій намагалися вплинути на громадську думку в Російській Федерації з метою досягнення припинення війни та спростування російської офіційної пропаганди. Однак багаторічний вплив пропаганди на населення Російської Федерації нівелював ефект від таких заходів.

Натомість публічна дипломатія України після 24 лютого 2022 року шляхом використання феномену українського волонтерського руху, української діаспори та публічних заходів української влади відіграла важливу роль у формуванні коаліції з підтримки України, що в кінцевому підсумку також призвело до формування «групи Рамштайн». Формування «групи Рамштайн», своєю чергою, сприяло геополітичній фрагментації світу з поділом країн на чотири групи: країни, які підтримують Україну; країни, що відкрито підтримують Росію; країни, які симпатизують Росії, але не заявляють про свою підтримку; країни, які залишаються нейтральними. В цьому контексті публічна дипломатія «групи Рамштайн» реалізується в контексті парадигми управління очікуваннями, адже публічні заяви за результатами міжурядових засідань спрямовані на формування позитивних очікувань українського суспільства про отримання необхідної кількості озброєнь, а у російського суспільства і політичного істеблішменту – формування очікувань щодо невідворотності і безперервності підтримки України у війні. Поширення інформації через різні публічні канали про підтримку України, на наш погляд, дозволяє активізувати ефективні механізми публічної дипломатії часів холодної війни, які стримують Росію від застосування ядерної зброї та організації масштабних терактів (у т.ч., на Запорізькій атомній електростанції).

Окремо варто звернути увагу й на роль публічної дипломатії України, яка реалізується через механізми міжнародних конференцій, робочих груп, платформ та самітів. Так, зокрема варто відмітити створення Міжнародної робочої групи з гарантій безпеки [10]; дискусійної платформи «Київська ініціатива» за участю радників глав держав та урядів Естонії Латвії, Литви, Польщі, Румунії, Словаччини та Угорщини [11]; глобальної ініціативи з підтримки України United24 [12]; проведення Конференції з питань відновлення України (URC 2023) [13]; виступи та звернення Президента України до народів багатьох країн світу.

Окреслені заходи публічної дипломатії України та зазначені канали стратегічної комунікації, спрямовані на залучення міжнародної підтримки у війні з агресором, мають досить значні результати, які принесли не лише фінансову і військову підтримку, але й змінили геополітичну ситуацію в світі.

Так, війна з Росією та блокування українських портів, з одного боку, створили суттєву проблему продовольчої безпеки для країн Африки, а з іншого – розвинули можливість для підвищення рівня суб'єктності африканських країн, адже вперше після колоніального минулого країни африканського континенту заявили про себе на геополітичній арені, взявши участь у зустрічі з українською владою в безпековій конференції у м. Джидда (Саудівська Аравія) та на саміті в Росії.

Разом з тим, потрібно зауважити, що українська публічна дипломатія акцентує увагу, більшою мірою, на емоційно-психологічних аспектах впливу на громадську думку країн світу. Такий підхід, хоча й дозволяє досягти позитивних результатів зі збільшення підтримки України в світі, позбавлений довгострокової перспективи, оскільки як суспільство, так і політичний істеблшмент країн-союзниць має певні очікування щодо дій України, і не лише в аспекті триваючого контрнаступу на фронті. Основні очікування спрямовані на внутрішні інституційні та політичні трансформаційні процеси, які передбачають проведення економічних реформ, реформи судової системи та подолання корупції. Зазначені проблеми є дуже серйозними як у контексті репутаційних ризиків і забезпечення успішності публічної дипломатії, так і створення умов для досягнення швидкої перемоги над ворогом. Однак за вісімнадцять місяців війни в публічному просторі України не з'явилося ні чіткої стратегії економічного розвитку держави в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови з конкретними цільовими маяками, ні стратегії реформування державних інститутів, ні стратегії перемоги. Водночас, в публічному управлінні державою відбуваються не зовсім зрозумілі дії щодо розподілу місцевих бюджетів на проекти з благоустрою (міська рада м. Кам'янка-Бузька, Львівського району Львівської області уклала угоду про нове будівництво спортивного комплексу на суму 117,3 млн грн; міська рада м. Ківерці Волинської області уклала угоду на будівництво стадіону на суму 145,04 млн грн; міська рада м. Івано-Франківськ за перше півріччя 2023 року уклала понад 90 договорів на ремонт тротуарів та благоустрій проїздів та прибудинкових територій на 144,2 млн грн [3]). Такі дії можуть нівелювати результати публічної дипломатії, а геополітична та гео економічна проблема війни з Росією, яка є основною геополітичної фрагментації світу, ризикує поступитися важливістю тайванській проблемі.

З огляду на вищезазначене, важливо, щоб влада України негайно вжила заходів щодо трансформаційних змін у сфері економіки, державних інститутів та права з метою створення підґрунтя для досягнення перемоги і позитивного впливу на очікування суспільств країн-союзників. Серед таких заходів першочерговими мають стати заходи, які дозволять перезавантажити систему судочинства, антикорупційних органів, митниці та бюро економічної безпеки. В економічному контексті зернова угода не повинна бути єдиною можливістю для експорту українського зерна, потрібно розвивати диверсифіковані шляхи, зокрема за рахунок будівництва колії європейської ширини з українських міст, яка дозволить з'єднати українські аграрні центри з портами Європи. Це дозволить уникнути різного роду заборон та ембарго на експорт українського зерна в Європу, адже його транспортуватимуть виключно в порти, мінімізуючи ризики несанкціонованого продажу (у тому числі, польським виробникам аграрної продукції). Саме на вирішення таких питань має бути спрямована публічна дипломатія України.

Щодо іншого вектору геополітичної та гео економічної фрагментації світу, то варто виокремити напружені взаємовідносини Китаю і Тайваню, які загрожують виникненню нового військового конфлікту. Варто зауважити, що основою цієї проблеми, як і проблеми українсько-російської війни, є авторитарний режим економічно та військово сильнішого сусіда. Відтак, враховуючи прорахунки, допущені в дипломатії США та ЄС щодо врегулювання конфлікту України і Росії, який розпочався ще в 2014 році, публічна дипломатія США спрямована на використання засобів інформаційного впливу на Китай за принципами холодної війни. Так, в опублікованому в газеті Der Spiegel інтерв'ю одного із найвидатніших зовнішньоекономічних стратегів республіканської партії Елбріджа Колбі на тему «Сі набагато небезпечніший за Путіна» окреслено основні напрямки публічної дипломатії США щодо протистояння Китаю і Тайваню, а саме: 1) головний суперник США – це Китай; 2) головні інтереси США сфокусовані в Азійсько-Тихоокеанському регіоні; 3) США зараз не в змозі вести повноцінну геополітичну гру у всіх регіонах одночасно, тому вони мають зосередитися на головній цілі – обмежити домінування Китаю в Азії; 4) нова стратегія США вимагає від Європи взяти на себе головний тягар допомоги Україні у російсько-українській війні [14]. Тобто американськими стратегами поширюється інформація про те, що США готується до протистояння з Китаєм, як з головним суперником, аналогічно до СРСР часів холодної війни. Однак суперництво з Китаєм передбачає не лише військову складову через нарощування власних озброєнь, збільшення військового бюджету і підтримку Тайваню, але й економічну складову, яка спрямована на запобігання поглибленню гео економічної фрагментації і домінуванню Китаю в Азії, адже, за прогнозами Е. Колбі, в найближчі роки 50 % світового ВВП буде вироблятися в Азії.

Представники демократичної партії, в тому числі й діючий Президент США Джоозеф Байден також дотримуються думки про важливість створення умов для ефективного протистояння з Китаєм. Саме з цією метою було проведено зустріч з сусідами Китаю – Республікою Кореєю та Японією. За результатами зустрічі було укладено тристоронню угоду про спільні військові навчання та обмін розвідданими [15]. Поширення такої інформації через ЗМІ в середині Китаю і в Тайвані є одним із елементів публічної дипломатії, спрямованої на зменшення напруженості у відносинах між Китаєм і Тайванем.

Третій вектор геополітичної, а особливо гео економічної фрагментації світу лежить в площині боротьби за ресурси Африки, зокрема кобальту, нікелю, алмазів та природного газу. В останні два десятиліття на африканському континенті відбувається протистояння за економічні та політичні сфери

впливу між Китаєм, Росією, США та ЄС. Так, за даними німецьких дослідників Хайнера Хоффманна, Максиміліана Поппа і Фріца Шаапа з 2000 по 2020 рік Китай інвестував у країни Африки 160 млрд дол. США; 2/3 цих інвестицій спрямовано в інфраструктурні проекти. Водночас, Сполучені Штати оголосили, що нададуть країнам Африки, що розвиваються, 200 млрд дол. США у вигляді грантів, фінансової допомоги та інвестицій протягом наступних п'яти років; завдяки інвестиційному пакету Africa-Europe Global Gateway ЄС хоче створити альтернативу китайському Шовковому шляху, в рамках якого в інфраструктуру африканського континенту має бути спрямовано 150 млрд дол. США [16]. Враховуючи значні потоки іноземних інвестицій в країни Африки, можна констатувати факт наростаючої конкуренції за невідновлювальні ресурси цього континенту, зокрема літій, який є ресурсом для майбутнього світової енергетики в цілому і автопрому, зокрема. У цьому контексті виникає питання щодо ролі публічної дипломатії країн Африки в контексті збереження і посилення їхньої геополітичної суб'єктності. Чи зможуть країни Африки розвинути успіх зростання їх суб'єктності на фоні геополітичної фрагментації навколо війни в Україні? Деякі спроби підвищення геополітичної суб'єктності здійснюються неурядовими організаціями шляхом проведення різних конференцій та поширення інформації щодо збереження «Зеленого континенту» [17]. Однак відсутність сильних державних інститутів та правових інститутів, а також високий рівень корупції сприяє використанню природних ресурсів країн Африки без взаємозамінних змін у економіці таких країн. У цьому контексті показовим є приклад land grabbing в Мадагаскарі [18], де земельний потенціал використовується для забезпечення продовольчої безпеки іноземних інвесторів. При цьому корінне населення страждає від голоду, а держава – від недоотримання прибутків.

Важливо зазначити, що геополітичний вплив Росії в країнах Африки послаблюється після зниження активності приватної військової компанії «Вагнер», яка підтримує військові перевороти на континенті. Разом з тим, у зв'язку зі зростанням запитів на залучення іноземних найманців та інструкторів воєнізованими силами Нігеру напруга і вплив все ще будуть зберігатися. Водночас є думка, що війна Росії з Україною негативно позначиться на економічних можливостях Росії в боротьбі за ресурси Африки і за політичний вплив на континенті.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи все вищезазначене, можна констатувати, що геоекономічна та геополітична фрагментація світу відбувається навколо трьох міжнародних проблем: російсько-українська війна; напруженість відносин Китаю з Тайванем; геоекономічна та геополітична війна за ресурси африканського континенту. Найголовніше, що вирішення цих проблем за будь-якими з існуючих сценаріїв не веде до зменшення геоекономічної та геополітичної фрагментації світу, а, навпаки, загрожує посиленням довгострокових трендів фрагментації.

По-перше, в умовах російсько-української війни публічна дипломатія країн Заходу (і, зокрема «групи Рамштайн») виробила лише один структурний маяк – Україна має повернути окуповані території в рамках міжнародно визнаних кордонів 1991 року. Водночас відповідь на питання: чи стане Україна членом НАТО у випадку перемоги? – залишається відкритим, а питання щодо розпаду Росії на декілька країн після поразки взагалі не обговорюється. В цьому контексті українська публічна дипломатія є дуже активною, однак внутрішня ситуація в економіці, правоохоронній системі та публічному управлінні не сприяє побудові тих дипломатичних сигналів, до яких буде беззаперечна довіра з боку суспільства та політичного істеблшменту країн Заходу. Разом з тим, роль України в майбутній геополітичній структурі світу має зростати не лише на полі бою, але й творенні нової концепції колективної безпеки Європи в цілому, або Східної Європи шляхом формування нових регіональних військово-політичних та безпекових союзів між Україною, Польщею, Чехією, Словаччиною, Латвією, Литвою та Естонією. Ризик розпаду Росії існує і вимагає поступового розвитку публічної дипломатії в напрямку формування уявлення про «світ без тоталітарної Росії».

По-друге, напруженість відносин між Китаєм і Тайванем та Китаєм і США веде до зростання геоекономічної фрагментації та боротьби за геоекономічне домінування в Азії, що на тлі зменшення народжуваності в Китаї, зменшення товарообороту США і Китаю та збереження переваг у технологічності економіки США над китайською додає додаткових переваг США.

По-третє, геоекономічна та геополітична фрагментація навколо африканського континенту також буде тяжіти до поглиблення, адже країни Африки заявивши про свою суб'єктність висуватимуть вищі вимоги до зовнішніх інвесторів, а здатність протистояти корупції і локальним війнам визначатиме вектори економічного розвитку або неокolonіального майбутнього. Відтак розвиток публічної дипломатії країн Африки в контексті пропагування необхідності збереження природи, подолання бідності і голоду, а також розвитку економічної інфраструктури, відіграватиме вирішальну роль для економічного і політичного розвитку континенту.

Література

1. Волощук С. Трансформації пріоритетів НАТО в умовах міжнародних криз 2014–2015 рр.: український сегмент. *Геополітика України: історія і сучасність* : збірник наукових праць. 2015. Вип. 1(14). С. 59-68.

2. Wolf Ch. Public diplomacy. How to think about and improve it. RAND. Santa Monica, 2004. 35 p.
3. Звездова О., Мокряк А. Еволюція публічної дипломатії країн НАТО. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2020. № 2. С. 76-83.
4. Сивак Т. В. Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Право та державне управління*. 2019. № 3(36). Том 2. С. 98-104.
5. Tuch H. Communicating with the world: US public diplomacy overseas. New York : St. Martin's Press, 1990. 224 p.
6. Публічна дипломатія: навч. посібник / За заг. ред. І. Матяш. Київ : Горобець, 2021. 224 с.
7. Публічна дипломатія в українському контексті: як освоювали «Terra incognita». URL: <http://prismua.org.tilda.ws/publicdiplomacyukraine> (дата звернення: 15.08.2023).
8. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://cutt.ly/nnrugml/> (дата звернення: 15.08.2023).
9. The geopolitical risk (GPR) index. URL: <https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm> (дата звернення: 15.08.2023).
10. Securing Europe. Panel discussion. 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_195756.htm?selectedLocale=en (дата звернення: 20.04.2023).
11. Відбулося перше засідання ініційованого керівником Офісу Президента формату «Київська ініціатива» за участю радників глав держав та урядів країн Східної Європи та Балтії. *Офіс Президента*. 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vidbulosya-pershezasidannya-inicijovanogo-kerivnikom-ofisu-77201> (дата звернення: 15.08.2023).
12. Глобальна ініціатива з підтримки України United24. URL: <https://u24.gov.ua/uk> (дата звернення: 15.08.2023).
13. Конференція з питань відновлення України (URC 2023). Лондон, 2023. URL: <https://ua.urg-international.com> (дата звернення: 15.08.2023).
14. Colby Elbridge. Xi ist viel gefährlicher als Putin. *Der Spiegel*. 2023. № 33. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/china-und-russland-xi-ist-viel-gefaehrlicher-als-putin-a-59560eec-983f-4632-9044-f4ae964768cd> (дата звернення: 20.08.2023).
15. Camp David pact eases Japan-South Korea tensions. *Financial Times*. August 18. 2023. URL: <https://www.ft.com/content/1e1652d5-452c-48fc-b726-1251b707c8e6> (дата звернення: 25.08.2023).
16. Hoffmann Heiner, Popp Maximilian, Schaap Fritz. Verliert der Westen in Afrika den Anschluss? *Der Spiegel*. 2023. № 31. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/china-russland-usa-eu-wie-die-grossmaechte-um-einfluss-in-afrika-ringen-a-dd0eb0a5-bda1-4f5e-abfa-33172669cff4> (дата звернення: 20.08.2023).
17. In Africa, restoring ecosystems is central to green recovery. URL: <https://www.unep.org/news-and-stories/story/africa-restoring-ecosystems-central-green-recovery> (дата звернення: 05.08.2023).
18. Ринок землі: існуючі загрози для України та необхідні запобіжники. Аналітична доповідь Growford Institute. URL: http://landukraine.com.ua/news_post/analitychna-dopovid-growford-institute-gynok-zemli-isnuiuchi-zahrozy-dlia-ukrainy-ta-neobkhidni-zapobizhnyky (дата звернення: 05.08.2023).

References

1. Voloshchuk, S. (2015), "Transformations of NATO priorities in the context of international crises 2014-2015: the Ukrainian segment", *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist* : zbirnyk naukovykh prats, Iss. 1 (14), pp. 59-68.
2. Wolf, Ch. (2004), Public diplomacy. How to think about and improve it. RAND, Santa Monica, USA, 35 p.
3. Zvezdova, O. and Mokriak, A. (2020), "Evolution of public diplomacy of NATO countries", *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, no. 2, pp. 76-83.
4. Syvak, T.V. (2019), "Public diplomacy as an integrative component of strategic communications in public administration", *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, no. 3(36), Vol. 2, pp. 98-104.
5. Tuch, H. (1990), Communicating with the world: US public diplomacy overseas, St. Martin's Press, New York, USA, 224 p.
6. Matyash, I. (Ed.) (2021), *Publichna dyplomatiia* [Public diplomacy], tutorial, Horobets, Kyiv, Ukraine, 224 p.
7. "Public diplomacy in the Ukrainian context: how «Terra incognita» was mastered", available at: <http://prismua.org.tilda.ws/publicdiplomacyukraine> (access date August 15, 2023).
8. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine (2021), "Public diplomacy strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine for 2021–2025", available at: <https://cutt.ly/nnrugml/> (access date August 15, 2023).
9. The geopolitical risk (GPR) index, available at: <https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm> (access date August 15, 2023).
10. Securing Europe (2022), Panel discussion, available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_195756.htm?selectedLocale=en (access date April 20, 2023).

11. Office of the President (2022), "The first meeting of the «Kyiv initiative» format initiated by the head of the President's Office took place with the participation of advisers to the heads of state and governments of Eastern Europe and the Baltic countries", available at: <https://www.president.gov.ua/news/vidbulosya-pershezasidannya-inicijovanogo-kerivnikom-ofisu-77201> (access date August 15, 2023).

12. "Global initiative to support Ukraine United24", available at: <https://u24.gov.ua/uk> (access date August 15, 2023).

13. "Conference on Reconstruction of Ukraine (URC 2023)", London, UK, available at: <https://ua.unc-international.com> (access date August 15, 2023).

14. Colby, Elbridge (2023), "Xi ist viel gefährlicher als Putin", *Der Spiegel*, no. 33, available at: <https://www.spiegel.de/ausland/china-und-russland-xi-ist-viel-gefaehrlicher-als-putin-a-59560eec-983f-4632-9044-f4ae964768cd> (access date August 20, 2023).

15. Financial Times (2023), "Camp David pact eases Japan-South Korea tensions", available at: <https://www.ft.com/content/1e1652d5-452c-48fc-b726-1251b707c8e6> (access date August 25, 2023).

16. Hoffmann, Heiner, Popp, Maximilian und Schaap, Fritz (2023), "Verliert der Westen in Afrika den Anschluss?", *Der Spiegel*, no. 31, available at: <https://www.spiegel.de/ausland/china-russland-usa-eu-wie-die-grossmaechte-um-einfluss-in-afrika-ringen-a-dd0eb0a5-bda1-4f5e-abfa-33172669cff4> (access date August 20, 2023).

17. In Africa, restoring ecosystems is central to green recovery, available at: <https://www.unep.org/news-and-stories/story/afrika-restoring-ecosystems-central-green-recovery> (access date August 05, 2023).

18. "Land market: existing threats to Ukraine and necessary safeguards, Analytical report of Growford Institute, available at: http://landukraine.com.ua/news_post/analitychna-dopovid-growford-institute-rynok-zemli-isnuiuchi-zahrozy-dlia-ukrainy-ta-neobkhidni-zapobizhnyky (access date August 05, 2023).